

A pedagógus-továbbképzési programok akkreditációjáról tematikus elemzés

Csillag Márta

2013.03.20.

TÁMOP- 3.1.5/12-2012-0001

Napjainkban, a közoktatási szabályozásában ismert akkreditációs eljárások: a kerettantervi, tankönyvi, pedagógus-továbbképzési, szakértői, vizsgaelnöki névjegyzékre vétel, egyedi vizsgatárgy engedélyezése. Ezen akkreditációs eljárások elsősorban azért születtek, hogy tanúsítsák egyes programok, vagy személyek alkalmasságát valamely dologra, például arra, hogy helyi pedagógiai programot meghatározó dokumentummá váljanak (kerettanterv), vagy állami forrás igénybevételét is támogassák (tankönyvi, pedagógus-továbbképzési akkreditáció).

Fenti eljárások a köznevelési törvény, a Nemzeti alaptanterv és a szakmai-szolgáltató rendszer átalakítását követően átgondolást igényelnek.

Kutatásunk az akkreditációs rendszer elemei közül a jelenleg érvényes pedagógus-továbbképzési programakkreditációs eljárás elemzésével foglalkozik.

A pedagógus-továbbképzés rendszerének az elmúlt másfél évtizedben egyre változó igényeknek és elvárásoknak kellett megfelelnie. Az elvárások megkövetelték, hogy rugalmas, az állam által szabályozott, ellenőrzött és támogatott rendszer működjön. A köznevelési törvény elfogadásáig a továbbképzési program szervezésében való részvétel lehetősége nyitott volt, ezért különböző szakmai szolgáltatók vállalták el ezt a feladatot. Sajátos szabályt jelentett a közoktatási törvényben, hogy a pedagógusok képzésének, továbbképzésének, önképzésének feladatait nem csupán közoktatási intézmény láthatta el, hanem részt vettek a feladatban magánszolgáltatók és a felsőoktatási intézmények is.

A köznevelési törvény¹ elfogadását követően megváltoztak e szabályok: a pedagógiai szakmai szolgáltatás – ezen belül, a pedagógusok továbbképzése is - 2013-tól elsősorban állami irányítás mellett látható el.

Az érvényes és hatályos akkreditációs eljárás legfontosabb előírásai még a közoktatásról szóló törvényben fogalmazódtak meg. A pedagógus-továbbképzés rendszerének működésével kapcsolatos részletszabályokat a Kormány határozta meg². A kormányrendelet a kutatás elkészítésének időpontjáig nem módosult, az akkreditációs hatósági eljárás részletszabályai a közoktatásról szóló törvény végrehajtását szolgálták, ezért a köznevelési törvényben előírtakkal nem minden ponton feleltethető meg. A köznevelési törvény is előír hétévenként kötelező továbbképzést az alábbi módon:

„A pedagógus hétévenként legalább egy alkalommal - jogszabályban meghatározottak szerint - továbbképzésben vesz részt. Megszüntethető - munkaviszony esetében felmondással, közalkalmazotti jogviszony esetében az alkalmatlanság jogcímén történő felmentéssel - annak a pedagógusnak a munkaviszonya, közalkalmazotti jogviszonya, aki a továbbképzésben önhibájából nem vett részt, vagy tanulmányait nem fejezte be sikeresen.”Nkt.62.§ (2) bek.

¹ A köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény a közoktatásról

² A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet (továbbiakban:R.)

A kormányrendelet előírásai ezzel szemben hétvévenként kötelező *százhusz* órás pedagógus-továbbképzést írnak elő.³
A továbbképzési programok akkreditációjáról is rendelkezik a köznevelésről szóló törvény:

„A továbbképzési kötelezettség teljesítése szempontjából a külön jogszabályban meghatározottakon kívül csak olyan továbbképzés vehető figyelembe, amelynek programját az oktatásért felelős miniszter jóváhagyta és a program alkalmazására engedélyt adott. A pedagógus-továbbképzések nyilvántartását és ellenőrzését a hivatal az oktatásért felelős miniszter által kijelölt háttérintézménnyel közösen látja el.”
Nkt.62.§ (4) bek.

Fenti szabályokból következik, hogy a pedagógusok továbbképzési kötelezettségének *pontos előírása* várhatóan majd további jogszabályokban, vagy jogszabálymódosítás során fogalmazódik meg. Bizonyosan össze kell hangolni a pedagógus életpálya által megkövetelt és előírt képzési- és továbbképzési kötelezettségekkel a jelenlegi kormányrendeleti szabályozást. A pedagógusok kötelező továbbképzése ugyanakkor *csak olyan programon való részvétellel teljesíthető, amelyet engedélyezett az oktatásért felelős miniszter*. Ezzel a jövőre vonatkozóan is megerősítette a jogalkotó a programakkreditációs eljárás szükségességét a pedagógus-továbbképzési programok esetében.

A programakkreditációs eljárásról

A pedagógus-továbbképzési programok akkreditációs eljárásrendje nem más, mint az állami tanúsítás módja, amely során az állam megállapítja, hogy a program megfelel-e az előírt követelményeknek. Az alapítási engedély jelenleg öt évre szól. Az alapítási engedéllyel rendelkező programokat az Oktatási Hivatal nyilvántartja és elektronikusan is elérhetővé teszi a jegyzéket.⁴ 1998-tól 2004-ig a *Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ (PTMIK)* Akkreditációs Irodája látta el a pedagógus-továbbképzése engedélyezésének feladatait. 2004-ben létrejött a *suliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht.*, amely PTMIK-et is magába olvasztotta. 2006-ban az érintett kormányrendelet módosításával⁵ az Oktatási Hivatalhoz került a programok engedélyezésének, nyilvántartásának minden feladata. A továbbképzési programok akkreditációs eljárása szabályozott, hatósági engedélyezési eljárássá vált.

A törvényben meghatározott akkreditáció tehát a továbbképzések közös formai és tartalmi követelményeinek⁶ meghatározását, az annak való megfelelés vizsgálatát és annak alapján a program felhasználásnak engedélyezését jelenti. A felhasználás engedélyezését az alapítási engedély miniszter általi kiadása jelenti.⁷ Az alapítási engedély kiadása kérelemre történik, amelyet a kormányrendelet mellékletében meghatározott adattartalommal kell beadni.⁸ Érdemes megjegyezni, hogy a rendelet nem tartalmaz konkrét űrlapot, csupán az adattartalmat határozza meg, amelynek alapján

³ R. 5.§ (1. bek)

⁴ <http://195.199.249.137/PedAkkred/Catalogue/CatalogueList.aspx>

⁵ 307/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet, 14. §.

⁶ A Rendelet valójában nem fogalmaz meg tartalmi értékelési szempontokat, a program tematikai egységeinek megfelelő kidolgozottságát vizsgálja.

⁷ R. 7.§ (1) bek.

⁸ R. 2. sz. melléklet

az eljárásban közreműködő Oktatási Hivatal által szerkesztett - elektronikus – űrlapot kell használni.⁹ Az egységes adattartalom az egységes formai követelmények érvényesülését segíti. A program tartalmi vizsgálatához részletes bírálati szempontokat határoztak meg,¹⁰ amelyek a következő fő területekre terjednek ki:

- a program tartalmi kidolgozottságának foka,
- a célnak való megfelelés,
- a követelményeknek való megfelelés,
- a program részletes tematikájának belső és külső összhangja,
- a minőségbiztosítási kötelezettségek és tevékenységek.

A program tartalmi kidolgozottságának fokának megállapítása elsősorban a továbbképzés céljának, követelményeinek, tematikájának, módszertani eszköztárának kifejtettségét, egyértelműségét vizsgálja és megalapozza a program egészének összehasonlító vizsgálatát.

A célnak való megfelelés vizsgálata, annak megállapítása, hogy a továbbképzési program egyes elemei összhangban vannak-e a továbbképzési program céljával.

A követelményeknek való megfelelés szempontjainak vizsgálata, annak értékelése, hogy a megjelölt követelmények illeszkednek-e a program tartalmi és módszertani elemeihez. A vizsgálat összeveti a program legfontosabb elemeit a kijelölt követelményekkel.

A program részletes tematikájának belső és külső összhangjának vizsgálata keretében vizsgálják a program részletes leírásának belső összhangját, valamint a program részletes leírásának külső összhangját. A program következő elemeire terjed ki a vizsgálat:

- a tartalomra,
- a módszerekre és munkaformákra,
- a használandó taneszközökre és segédeszközökre,
- az ellenőrzés-értékelés tevékenységeire,
- a foglalkozások óraszámja és munkaformái illeszkednek-e a program egészéhez.

A minőségbiztosítási kötelezettségek és tevékenységek vizsgálata annak ellenőrzése, hogy az akkreditációra benyújtott program valóban rendelkezik olyan minőségbiztosítási rendszerrel, amely garantálja, hogy a program megvalósítása során szerzett tapasztalatok beépülnek a program fejlesztésébe, alapját képezik a folyamatos, rendszeres javításnak.

A kormányrendelet mellékletében meghatározott bírálati szempontok alapján dönt a miniszter a program elfogadásáról. A döntés előkészítésben szakértők vesznek részt. A szakértők speciális felkészítéséről az Oktatási Hivatal gondoskodik.

⁹ Az űrlap kiadását, esetleges pontos tartalmát nem szabályozza jogszabály

¹⁰ R. 1. sz. melléklet IV. rész

A miniszter döntéseit - a közoktatásról szóló törvény előírásai alapján – a Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testület (továbbiakban PAT) készíti elő. A PAT tagjait –meghatározott testületek delegációját követően - a miniszter kérte fel. A köznevelésről szóló törvény nem rendelkezik a PAT-ról, vagy egyéb, hasonló szerepet betöltő testületről, ugyanakkor hatályos még az a miniszteri rendelet, amelyik a PAT működését szabályozza¹¹. A PAT jelenleg is ellátja a döntések előkészítését, működéséről ma is az Oktatási Hivatal gondoskodik.

A továbbképzési program indításának engedélyezése és jellemzői

Az alapítási engedéllyel rendelkező program indítását 2010-ig csak külön eljárás keretében kiadott indítási engedéllyel engedélyezték.¹² Ezt a szabályt 2010-ben hatályon kívül helyezték, a jelenleg érvényes szabályozás beiktatásával, amelynek értelmében megszűnt az indítási engedélyezési eljárás.¹³ A megalapított programot indítani szándékozó szervezet kérheti az Oktatási Hivataltól a továbbképzés felvételét a továbbképzési jegyzékbe.¹⁴ Az új szabályozás tehát az alapító és a programot indítani kívánó szervezet megállapodására bízta, hogy a programot más szervezet is indítsa. A kérelmet a továbbképzés indítása előtt 21 nappal lehet beadni az alábbi tartalommal:

- a. a továbbképzés szervezőjének neve, székhelye (jogi személyiségű szervező esetében megnevezése, székhelye), felnőttképzési nyilvántartási száma, a továbbképzésért felelős neve, címe,
- b. az indítani kívánt továbbképzés megnevezése, az alapítási engedély száma,
- c. az indítás helye és ideje,
- d. a továbbképzés minőségbiztosításával kapcsolatos tevékenység - előző évi - tapasztalatainak összegzését,
- e. a pedagógus-továbbképzés időbeni megszervezésének lehetősége (délelőtt, délután, pihenőnapon stb.),
- f. a jelentkezés feltételei és módja,
- g. a részvételi díj összege.

A továbbképzés során a jóváhagyott továbbképzési program i- nem változtatható. A továbbképzési program alapvető elemei-, így a program megnevezése, az óraszámok, a célok- és a követelmények- nem módosíthatók.¹⁵ Ez biztosítja, hogy a program eredeti célkitűzéseit meg kell valósítani, ugyanakkor módszertani szempontból bizonyos mértékű szabadságot ad az alapító, és az alapító által az indító számára, hogy saját pedagógia elképzeléseihez, valamint a továbbképzés résztvevőinek igényeihez alkalmazkodni tudjon. További biztosíték, hogy a szervezőnek továbbképzési naplót, az ismeretek számonkéréséről jegyzőkönyvet, továbbá a kiadott tanúsítványokról nyilvántartást kell vezetnie, a résztvevők elégedettségéről szóló összegzést pedig honlapján 30 napon belül nyilvánosságra kell hoznia.¹⁶

¹¹ 46/1999. (XII. 13.) OM rendelet a Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testületről

¹² 2010. 01.14-ig hatályos R. 7.-8.§., 1. sz. melléklet

¹³ 3/2010 (I.14.) Kormányrendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet módosításáról 2.-3.§

¹⁴ R. 8.§ (1) bek.

¹⁵ R. 8/A.§ (1) bek.

¹⁶ R. 8/A.§ (3) bek.

A pedagógus-továbbképzési program alapítási engedélye és a felnőttoktatási akkreditáció kapcsolata

A felnőttképzésről szóló törvény előírja a felnőttképzés keretében folyó képzések programjainak akkreditálását. A felnőttképzésről szóló törvény értelmezése szerint program-akkreditáció célja, „hogy - a képzésben részt vevő felnőttek és egyéb érintettek érdekében - a képzési program biztosítsa a megszerezni kívánt kompetenciának az akkreditációra vonatkozó külön jogszabályban meghatározott magasabb minőségi követelmények szerint történő elsajátítását.”¹⁷

Ugyanezen szakasz lehetővé teszi, hogy a más törvény alapján akkreditált, vagy hatósági jogkörben engedélyezett képzési programot elég az állami szakképzési és felnőttképzési szervhez bejelenteni. A bejelentés alapján a Felnőttképzési Akkreditációs Testület (FAT) az akkreditációs eljárás lefolytatása nélkül kiadja a programakkreditációs tanúsítványt.¹⁸

Ezzel összhangban rendelkezik a kormányrendelet (R.) 7/A. § (3) bekezdése: „az alapítási engedély alapján - a felnőttképzésről szóló 2001. évi C. törvény (a továbbiakban: felnőttképzésről szóló törvény) 19. §-ának (3) bekezdése szerint - a Felnőttképzési Akkreditáló Testület (a továbbiakban: FAT) az akkreditációs eljárás lefolytatása nélkül kiadja a programakkreditációs tanúsítványt. A FAT által kiadott programakkreditációs tanúsítvány - a pedagógus-továbbképzés tekintetében - programakkreditációt tanúsít az alapítási engedélyben és a tanúsítványban megjelölt képző intézmény vonatkozásában, az alapítási engedélyben megjelölt időpontig.”

Ezért nem kell felnőttképzési akkreditációs eljárást lefolytatni a pedagógus-továbbképzések esetében, hanem elegendő a pedagógus-továbbképzési programok akkreditációjának megfelelni.

Fenti szabály valójában csupán formális megfeleltetés. A pedagógus-továbbképzési programok akkreditációjának és a felnőttképzési programakkreditációnak vannak ugyan közös elemei és hasonló követelményei, de jelentős különbségek is feltárhatók. A szabályozás azt jelzi, hogy a pedagógus-továbbképzés is felnőttképzés, ugyanakkor az elmúlt évtizedekben két párhuzamosan fejlesztett és részben más-más célokat szolgáló akkreditációs rendszer élt egymás mellett, ezért szabályozási megfeleltetéssel és adminisztrációval – alapítási engedélyek elküldése a FAT-nak - „helyettesítették” az akkreditációs eljárások érdemi összehangolását.

A felnőttképző intézmények a jogszabály alapján kérhetik intézményi akkreditációjukat, amiről a Felnőttképzési Akkreditáló Testület (FAT) tanúsítványt állít ki.¹⁹A szakirányú továbbképzés végző felsőoktatási intézmények automatikusan megkapják a FAT intézményi akkreditációt, a közoktatási intézmények viszont egyszerűsített eljárás keretében juthatnak akkreditációhoz.²⁰

¹⁷ A felnőttképzésről szóló 2001. évi C. törvény. 19.§ (1) bek.(továbbiakban:Ft)

¹⁸ Ft 19.§ (3) bek.

¹⁹ Ft. 12.§ (1)-(2) bek.

²⁰ Ft. 12.§ (6),(9) bek.

Idézett jogszabályok jegyzéke

1. 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 2012. szeptember 1.-én hatályos szövege
2. 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
3. A felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény
4. 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről 2007. szeptember 1.-én hatályos
5. 3/2010 (I.14.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet módosításáról
6. 46/1999. (XII. 13.) OM rendelet a Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testületről

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszecsenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

TÁMOP- 3.1.5/12-2012-0001